

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

ЗБІРНИК ЗАВДАНЬ І ЗАДАЧ З ЛІНГВІСТИКИ

Умань
ВПЦ «Візаві»
2017

УДК 81
Д 33

*Затверджено до друку на засіданні кафедри української мови
та методики її навчання Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 3 від 28 вересня 2017 року)*

Рецензенти:

Зелінська О. Ю., доктор філологічних наук, доцент;
Комарова З. І., кандидат філологічних наук, доцент.

Денисюк В. В.

Д33 Збірник завдань і задач з лінгвістики / В. В. Денисюк. –
Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. – 126 с.

У посібнику вміщено цікаві завдання і задачі з різних розділів лінгвістики. Розв'язуючи їх, студенти краще зрозуміють сутність фонетичних і граматичних законів мови, насамперед української, практично ознайомляться з деякими методами лінгвістичних досліджень.

Для студентів напряму підготовки **014.01** Середня освіта (українська мова та література), **014.02** Середня освіта (мова і література (англійська)).

УДК 81

© Денисюк В. В., 2017
© ВПЦ «Візаві», 2017

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Вступ до мовознавства» – перша з циклу загальнотеоретичних лінгвістичних дисциплін у процесі підготовки фахівців філологічного профілю. Саме з неї починається систематичне знайомство з теорією мови. Опираючись на шкільні знання з рідної та іноземної мов, викладач має створити необхідні умови для адекватного сприйняття нового матеріалу, розширення філологічного кругозору і формування професійних лінгвістичних знань студентів та філологічного мислення.

У процесі вивчення дисципліни студенти повинні досягти якісно нового рівня лінгвістичної компетенції, навчитися мислити абстрактними поняттями і застосовувати отримані знання для вирішення лінгвістичних завдань. Ця дисципліна передусє також теоретичним курсам з іноземної мови, створюючи тим самим передумови для їх усвідомленого й успішного засвоєння.

Мета курсу «Вступ до мовознавства» – ознайомити студентів з теоретичними основами вчення про мову. На заняттях студенти засвоюють основні лінгвістичні терміни і вчать правильно їх використовувати, поглиблюють знання про структуру мови, розділи мовознавства та основні мовні одиниці, знайомляться з науковими поглядами на природу і походження мови, закономірності її розвитку і функціонування, вивчають різні підходи до класифікації мов світу.

ФОНЕТИКА

1. Якими звуками відрізняються укр. *вовк*, білор. *воўк* і рос. *волк*; укр. *дощ*, білор. *даждж* і рос. *дождь*; укр. *ширина*, білор. *шырыня* і рос. *ширина*?
2. Вимовте слово *жолудь*. Скільки разів кожен звук цього слова засвідчено в реченні *Жили-були дід і баба*?
3. Чому родовий відмінок від апелятива *лев* буде *лева*, а від пропріатива *Лев* – *Льва*?
4. Які слова утворюються, якщо перший приголосний вимовити без участі голосу: *життя*, *биття*, *брати*, *злива*, *банда*, *дар*, *діль*, *голос*, *бар*.
5. Вимовте: а) найдовше у світі слово: **Тауматафакатангіхангакоауауотаматеатуріпукака пікімаунгахоронукупокаіфенуакітанатаху** (в українській мові назва містить 83 літери, в англійській – 85. Слово з мови племені маорі перекладається як *Вершина пагорба, де Таматеа, чоловік з великими колінами, який скочувався, забирався і ковтав гори, відомий як поїдач землі, грав на своїй флейті для своєї коханої*); б) найдовше в українській мові слово: **дихлордифенілтрихлорметилметан** (30 літер).
6. Коли ви захворіли, лікар завжди попросить вас відкрити рот і вимовити *a-a-a*. Чому лікар просить вимовити саме цей звук, а не інший?
7. Уявіть людину, яка через нещасний випадок або внаслідок хірургічної операції втратила верхні зуби. Вимова яких звуків буде для неї проблемною?
8. Вимовте українське слово *ліфт* та англійське слово *lift*. Чи однаково ви вимовили перший звук? У чому відмінність?

9. Порівняйте вимову українських слів *пiк*, *тайм* і англійських *pick* ‘вибір, вибирати’, *time* ‘час’. З’ясуйте артикуляційні відмінності.
10. Визначте, чим відрізняється вимова слів *літер* і *літр*.
11. Порівняйте слова української, білоруської, російської мов та охарактеризуйте фонетичні процеси, що відбулися в історії української мови: укр. *павук*, білор. *павук*, рос. *паук*; укр. *вона*, білор. *яна*, рос. *она*; укр. *хто*, білор. *хто*, рос. *кто*; укр. *пелюстка*, білор. *пялёстак*, рос. *лепесток*; укр. *бобер*, білор. *бабёр*, рос. *бобр*; укр. *ведмідь*, білор. *мядзведзь*, рос. *медведь*; укр. *мармур*, білор. *мармур*, рос. *мрамор*.
12. Порівняйте українські і російські слова та визначте, які фонетичні процеси відображені в історії перших: *суворий* – *суровый*, *гострий* – *острый*, *капость* – *пакость*, *щасливий* – *счастливый*, *група* – *группа*, *вугор* – *угорь*, *бузувір* – *изувер*, *довгий* – *долгий*, *усний* – *устный*, *вона* – *она*.
13. Поясніть, які фонетичні процеси лежать в основі нелітературної вимови: *ко[к]лета*, *ас[в]альт*, *ско[р]о[в]ода*, *до[х]тор*, *сю[пр]из*, *ко[х]та*, *мет[е]р*, *лабо[л]аторія*, *раді[в]о*, *матерія([й]а)л*, *за[й]няття*.
14. Назвіть українські і російські слова, записані фонетичною транскрипцією: [см’ій’ати^сме^нти^с’а], [надій’аїа], [наджшч’ербл’увати^сме^нмо], [прас’о́льк], [фпр’эт’], [с’жы’л’эт’].
15. Які фонетичні процеси відбулися при запозиченні слів: *мінинг* (з англ. *meeting*), *футляр* (з нім. *Futteral*), *мрамор* (з лат. *marmaros*), *партизан* (з франц. *partisan*).
16. Вірменське прізвище *Мкртчян* складне для української вимови: у ньому маємо збіг п’яти приголосних. Яким чином мовець полегшує собі вимову групи приголосних [мкртч]?

17. Визначте, скільки складів у слові *джентльмен*.
18. Порівняйте вимову таких словосполучень: *I scream* «я кричу» і *ice cream* «морозиво». Чи однакова в них вимова? Що допомагає слухачеві правильно зрозуміти сказане?
19. Розставте наголос у словах: *загадка, ознака, білінгвізм, акомодация, зіяння, метафора, літопис, абрєвіатура, белетристика, вертеп, інтермедія, субстантивация, перехідність, апостроф, гіпербола, екскурс, епіграф, зачин, дифтонг, диглосія, алфавіт, кирилиця, мініатюра, множина, переспів, речитатив, синекдоха*.
20. Поділіть слова на склади: *відродження, незнайомиць, ніздря, покоївка, військовозобов'язаний, здоров'я, учитель/вчитель, піддашися, осінній, щоденник, мовознавство, лінгвістика, надзьобати, циркумфлекс, навшпиньки, нейрон, Дніпро, навхрест, попідтинню, діалектологія, усміхається, сільськогосподарський, бовван, неохристиянський*.
21. Дайте повну акустико-артикуляційну характеристику звуків у словах *студент, викладач, фах*.
22. Виконайте повний фонетичний аналіз слів *віджити, ляний, розшириться, увечері/ввечері, екзамен, Вітчизна, свадьба, весілля*.
23. Запишіть фонетичною транскрипцією текст і визначте всі фонетичні явища:
*Рідна хата на дві половини,
Тихий спокій дитячого сну,
Перед вами не маю провини,
Та завжди відчуваю вину.
Бо нечасто приношу відерце
Крижаної, з пісочком, води.
Рідний дім залишається в серці,
Як далеко від нього не йди. (Г. Чубач)*